משנה · אחרונים · לחם שמים · סדר מועד

# לחם שמים על משנה ביצה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# לחם שמים על משנה ביצה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-על-משנה-ביצה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**פרק א** ..... 4
משנה א ..... 4
משנה ב ..... 7
משנה ה ..... 8
משנה ו ..... 8
משנה ח ..... 10
משנה ט ..... 10
משנה י ..... 11
**פרק ב** ..... 12
משנה א ..... 12
משנה ב ..... 15
משנה ג ..... 15
משנה ה ..... 20
משנה ז ..... 20
משנה ח ..... 21
משנה י ..... 23
**פרק ג** ..... 24
משנה א ..... 24
משנה ב ..... 25
משנה ד ..... 25
משנה ז ..... 26
**פרק ה** ..... 26
משנה ב ..... 26
משנה ג ..... 27
משנה ה ..... 29

# פרק א

## משנה א

**ביצה שנולדה בי"ט**. הכא בי"ט שלאחר השבת עסקינן. וכתב התי"ט והא דנקט יו"ט ולא שבת ויהיה פירושו שבת שאחר י"ט. דהו"א דווקא שבת סעודתו בעיא הכנה. אבל י"ט שאחר השבת לא ליתסר דכחול שויוהו עכ"ל:

**ולא** נהירא סברא זו דהא פירש"י ז"ל די"ט נמי איקרי שבת. ומן ג"כ לא היה יורד בו כדכתב הרי"ף פ' ע"פ. ולא כ"ש הוא אם י"ט אינו מכין לשבת ק"ו לשבת שאינו מכין לי"ט. וכחול ליכא למימר דשויוה. דהא סעודתו חשיבא. והצריכה הכתוב ג"כ הכנה. כדפירש הרי"ף:

**ולענ"ד** נראה לומר הא דלא נקט שבת. דהו"א טעמא דמתני' לאו משום הכנה. אלא כאידך אמוראי למר משום פירות הנושרין. ולמר משום משקין שזבו. ותני שבת כי היכי דליתי י"ט במכ"ש. דהא סתם לן תנא גבי י"ט. כר"י דאית ליה מוקצה. דסברא איכא דאית לאחמורי בי"ט דקיל. דלא ליתו לזלזולי ביה. וקס"ד דמאן דאית ליה מוקצה די"ט חמיר כ"ש נולד. משו"ה תני י"ט. לאגמורן טעמא דלאו משום גזרה דרבנן. אלא משום הכנה. ותני י"ט וה"ה לשבת:

**ונפקא** מנה לענין דינא בי"ט ושבת סמוכין. דנולדה בזה אסורה בזה. דזה אינו אלא אליבא דרבה. אבל לר' יוחנן דלית ליה הכנה דרבה. הא ס"ל לקמן נולדה בזה מותרת בזה:

**וא"ל** אי הכי כדפרכינן כולהו כר"נ לא אמרי. נפרוך נמי ארבה מ"ט לא אמר ככולהו. ולישני תלמודא דמתני' קשיתיה. הא לאו מילתא היא. דניחא ליה בשינויא חדא דשייך אליבא דכולהו מ"ט לא אמרו כר"י וכר"י. ולרבה לחוד אין הכי נמי דמצי למידק ממתני' ודוק:

**לא תאכל**. אע"ג דאסורה נמי בטלטול. אגב דב"ש נקטיה לרבותא תו'. ולא שייך למידק א"ה טעמא דב"ש אתי לאשמועינן. דהא ודאי כחא דהיתירא עדיף כדמשמע בגמ':

**והא** דלא קתני אוסרין ומתירין עיין בתו'. ולי נראה דמשום הכי נקט תאכל ולא תאכל. דאחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע. כדאיתא בסוגיא דר"פ כ"ש. והשתא אתי שפיר טפי דלהכי לא תני אוסרין ומתירין. דקבעי לאשמועינן דבתרתי פליגי. דמאן דשרי שרי אף באכילה ומאן דאסר אסר אף לסמוך בה כרעי המטה. דהנאה בעלמא הוא וכ"ש לטלטול שלא לצורך. והרי זה נכון בס"ד:

**ב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותבת** נראה ליתן קצת טעם לשיעורין הללו אליב' דב"ש. דכיון דדייקי מקרא דשיעורו של זה לא שיעורו של זה. מסתברא דשאור סגי ליה בכזית כיון דחימוצו קשה. וראוי לחמע בו כמה עיסות. אבל חמץ דאינו ראוי לכך. ואינו עומד כי אם לאכילה. ליבעי ככותבת דאית ביה ייתובי דעתא וחשיב:

משנה לחם

**לפי** שראיתי לא רבים יחכמו לא לחמו בלחמי לחם חמודות ואמרו נשחיתה עץ בלחמו. ועתה שחקו עלי שעירים דבית הכסא. תלמידי תרביצאי דבי מר שמואל. וא"ל ההוא שידא יונתן בבאא אית להו בבא דבעל דבבא. ותרעא דדרתא לית להו. על כן שמחו בשטות עצמן. בההיא ביצה מוזרתא. כמו זר נחשב בעיני חכמים בעיניהם. ושדו תפלא בכולא. לכן אטרוף הביצה בפניהם. וע"כ יודו שאני רבה דרבם. **הילך** לשוני בלח"ש רפ"ק דביצה. והא דלא קתני אוסרין ומתירין. עיין בתוספות. ולי נראה דמשו"ה נקט תאכל ולא תאכל. דאחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע כו'. והשתא א"ש טפי. דלהכי ל"ק אוסרין ומתירין. דקבעי לאשמועינן דבתרתי פליגי. מאן דשרי. שרי אף באכילה. ומאן דאסר. אסר אף לסמוך בה כרעי המטה. דהנאה בעלמא היא. וכ"ש לטלטול שלא לצורך עכ"ל. ולעג הסכל הלץ על זה. שלדעתו המזוהמת. אין זה שייך אלא בדברי תורה. לא בדברי חכמים. איהו בדידיה לשטותיה אזיל. שמלעיג על ד"ח ומתלוצץ בתורה שבע"פ (ובאמת הוא בער וכסיל לא יבין את זאת. פה טמא יאמר כן. שגם מתורה שבכתב עושה חוכא וטלולא ומהפך דא"ח. אסור לספר הימנו. שכל העולם דומה עליו כמישור. והכל שוה אצלו) אבל המאמין בתורה שבע"פ כבתורה שבכתב. הוא יבין וישכיל. כי התורה נקראת אחת. אחת היא לאומה לכתוב ולמסורת. כמש"ה כולם נתנו מרועה אחד. אל אחד נתנן. פרנס אחד אמרן. מפי אדון כל המעשים. וכתוב כפי התורה אשר יורוך. ובמשנה (שלהי בכורות) א"כ למה נאמר שלש גרנות. הרי הלשון אחד. ושוה עם מ"ש ר"א. כ"מ שנאמר לא תאכל כו'. מה בין זה לזה. ובר"פ המנחות והנסכים פריך תלמודא אדתנן שנטמא משקדשו בכלי פשיטא כו'. סד"א הואיל ובעל מום טמא. טמא נמי כבעל מום דמי כו'. קמ"ל דלא כהאי טמא קרייה רחמנא. הרי שלשון משנה ולשון כתוב אחד הוא לרז"ל בלי הפרש. ובריש פסחים שקיל וטרי תלמודא דף שלם להקשות מלשון הכתוב על לשון התנא. ומסיק דבדרבנן נמי איכא קפידא ודיוקא כבלישנא דקרא. ומייתי לה קרא. ובגמרא ריש מציעא. מקשי תלמודא מי מצית למימר בראיה קני. והא"ר ומצאתה דאתאי לידיה משמע. הא קמן בהדיא דמקשינן בפשיטות מלישנא דקרא אלישנא דמתני'. והתם הוא דשנינן אין מציאה דקרא כו' מיהא תנא לישנא דעלמא נקט כו' דמכי חזי לה סבר כו'. והך טעמא מישך שייך התם. דבלישנא דעלמא קמיירי. שזה אומר אני מצאתיה. דרובא דעלמא לא גמירי ולא דייקי לישנא. והך שינויא לא שייך הכא כלל. דלאו בלישנא דעם הארץ מיירי. הכא בלשנא דתנא עסקינן דדייק טובא. לשון בני אדם ודאי לא דמי ללשון משנה. כדמוכח בנדרים בכ"מ שהולכין בהם אחר לשון בני אדם. אע"פ שאינו מסכים עם לשון חכמים. דדייקי טפי. כדתנן בבחירתא מלא הין מים שאובין אלא שאדם חייב לומר בלשון רבו. ופ"ג דמקואות ל"א מטילין כו'. א"ל לא כך ולא כך אמרו

אלא שנפלו. וכן הרבה. ותמה על עצמך. וכי כעור היה לומר בפירוש. בש"א מותרת באכילה. ובה"א אסורה. כמו ששנו בהרבה מקומות דוגמת זה (ובלשון זה א"צ נדחוק ולומר. איידי דב"ש נקטי ב"ה נמי הך לישנא. אבל אסורה הוא לשון כולל) או הול"ל לפרושי אוסרין אף בטלטול. אם לא נתכוונו בקצור הלשון לכלול בו דבר אחר. והדבר ברור שבודאי נתכונו לרמוז בלשון זה. גם איסור הטלטול. כי מה להם להשתמש בלשון תאכל ולא תאכל. דמשמע לכאורה לא סגי דלא תאכל. לב"ש. ולב"ה הוה משמע דלא תאכל לעולם. אלא ודאי סמכו על כללו של ר"א. דלא תאכל כייל נמי איסור הנאה ר"ל טלטול ודכוותיה. ואף הנגיעה במשמע. ולכן עכשיו אני אומר שהוא דבר ברור בלי ספק. והוא ד"א עם תרוצו של ר"י בתוספות. רק שבתרוצו נשאר גמגום. דב"ה נקטי לישנא איידי ב"ש. שהוא דוחק מבואר. ולדידן ניחא. **עוד** הקשה המלגלג הרעב (לד"א) ונקשה. וכי ערלה אסורה בטלטול בשוי"ט. **ולא** יכולתי להבין אם היה סומא כשאמר זה. שלא ראה לא ידע מה שלפניו בגמרא. אין מטלטלין אותה לכסות בה הכלי. וכן תוספות זכרוהו בפירוש (אף שכמדומה גם מבתי"ט נשמט דבר זה. שאם לא כן. לא היה צריך להראות מקום לפ"ג. מה שמפורש לפנינו במקומו). **אמנם** ביצה זו שנולדה היום. חמורה משאר מוקצה. שאין לו שורש מן התורה. לפיכך מותר בנגיעה. משא"כ ביצה זו. אפילו בנגיעה אסורה. ואי תימא משום דעגולה ומתנועעת בנגיעה. הנה שהמשיג הלז לא ידע לא תלמוד ערוך ולא ש"ע. ומעוור עיני תלמידיו השוטים ובורים תו שמא אהניא ליה שטותיה דמזלזל בד"ח. ולא על המלגלג אני כועס. אלא על המברך און. החושב ללמוד ממנו. ואומר דבר בשמו. אטו בשופטני עסקינן. הרי אמר לכל סכל. הוא שאין לו חלק ונחלה בתורה. **בוא** וראה סכלות העורים הנמשכים אחריו. שאפילו לא היה מפורש כאן איסור טלטול. מבואר הוא (שדבר האסור באכילה והנראה. אסור אף בטלטול. בשוי"ט) במשנה שלמה פרק מפנין במוקצה הקל ממנו. שהרי שנינו שם. אבל לא את הטבל כו'. והלא דברים ק"ו. מה אם טבל שבפירוש אמרו טבל מוכן הוא אצל שבת כו' וכן חבריו. ערלה וכיוצא בה. שאיסורי הנאה ואין התר לאסורן. לא כ"ש שאסורין בטלטול. דלא חזיא למידי. וגרעא מאבנים ועפר. **הנה** ברור שלא ידע ספר. והייתי יכול להרחיב הענין יותר. אלא שאינו ראוי להאריך בכך. וכבר מבואר הדבר די והותר. א"כ מה שמץ דבר נשמע בה בביצה זו. הלואי שתהא זאת בלבד טעותי. אזי ודאי אשמח ואתן הודיה על חלקי כל כי הא מילתא לימרו משמאי. כל מן דין סמוכו לנא. נמצאת ביצה מוזרת זו נפש היפה תאכלנה וראויה לגמעה חיה (אף אם דינקותא היא כד הוינא טליא טובא. טעם זקנים יש בה) כ"ש שהיא צלויה (דטבא ביעתא מגולגלתא משיתא גייסי כרבנן דסודרייהו כדרבנן. ולא ידעי ברוך שאמר כו') דבר חשוב היא ואינה בטלה באלף מקשנים עקשנים. שאינם במקרא ולא במשנה וגמרא וסברא. לא תסמכו לן מן סרמיסין. המסרסין הלכות ושמועות כורתין ביצה ועושין סריסין. כהנהו ביעי חשילתא יאני דיחמורתא. דקשי בהו האי סתם מקשן. הכוי הגדול הזה. הנותן ביצה בצד המחם בשביל שתתגלגל. ומפקיענה בסותרין. דהנהו דחפו גונדא. **אשר** שמענו והוגד לנו כי עתה מקרוב נעשה חובר חבר גם בהוראה כו'. עיין בקונטרס שלל ביצים במו"ק א"ח ראש ח"ב. שם תראה נפלאות מתורתו הכוזבת. על שפתו כאש צרבת.

משנה לחם

**וחמץ בככותבת** אליבא דכ"ע כותבת עדיפא מכזית. דב"ש לקולא. **ואם** היא כותבת הגסה. עיין גמרא בתרא דיומא (עט"ב).

## משנה ב

**שאפר כירה מוכן הוא**. כתב הרע"ב ואפר כירה מוכן הוא עכ"ל.

**נראה** שא"צ לשנות הלשון בשביל זה דה"נ מתפרש שפיר בלישנא דמתני'. ומודים אהנך תרתי מילי קאי. כלומר ומודים שאם שחט כו'. ומודים ג"כ שאפר כירה מוכן הוא. שאפילו שנחלקו ב"ש וב"ה בעפר תיחוח. אם מוכן הוא לכתחלה. מ"מ בזה שוין דהוי מוכן אף לכתחלה. והשתא ב"ש וב"ה אהא נמי קיימי. ואצ"ל כלשון הרע"ב דלאו אמילתייהו קאי:

**ובגמרא** לא איתא הכי. אלא פרושי קמפרש דלאו טעמא קיהיב לדלעיל. אלא מילתא באפי נפשיה היא. דבהא נמי מודו ב"ש וב"ה. וכבר עזרנו השי"ת במקומות מן המשנה. ליישב הלשון כמות שהוא. בלי תיקון תוספת וגרעון. אע"ג דלכאורה משמע בגמ' דמשבשתא היא. וכאן כמו כן לא אעלים עיני ממנו ואצא בו ידי חובתי:

**ונ"ל** בס"ד ליישב עוד באופן אחר דאפשר דטעמי' נמי קאמר. דמתני' אתיא אליבא דרבה. דס"ל דווקא אי מצינן למימר ליה שחוט מיד. והדר חפור וכסה. דכבר יש לו עפר למטה. הוא דשרינן ליה כדמסיק תלמודא. (וה"נ סליק פירושו דהרע"ב וק"ל) אלא דקשיא עליה דרבה דא"ה אתי לאמנועי משמחת י"ט. כדמהדר ליה רב יוסף עיין בגמ':

**וזהו** שבא בעל המשנה לתרץ. דלא תקשה לך השוחט דרישא. דעל כרחך לאו דיעבד הוא. אלא לכתחלה אמרינן ליה זיל שחוט והדר חפור וכסה. ואיפכא לא אע"ג דאתי למימנע ולא שחיט. משום דהרי אפר כירה מוכן הוא. ומצוי לו כדי ליתן ממנו עפר למטה. אף על פי שברוב לא יספיק האפר כירה. לכדי צורך כיסוי דלאחר שחיטה. דהא קודם סעודה קיימינן דשוחט עכשיו לאכילתו. שעדיין אין בכירה אלא מעט מה שנשאר מעו"ט אחר גריפת הדשן. מכל מקום לעולם נשאר קצת. כדי שיוכל ליתן ממנו למטה לפני שחיטה ודוק. (ומהכא נשמע נמי הא דמפלגינן בין הוסק מעי"ט להוסק בי"ט. שלא פירשו לנו רבותינו מנא ליה לרב ומהיכא דייק לה. דהא מתני' סתמא איתניא. אלא מדאיירי קודם שעת אכילה. דהאידנא הוא דקשחיט ומכין סעודתו. ונתבאר אגב גררא טעם נכון וסמך לחילוק זה ממשנתינו):

**וכיון** דלעולם מצוי מעט אפר כירה דמעי"ט. הויא מילתא דלא שכיחא כי לית ליה עפר למטה. משו"ה לא חיישינן לה:

**ואליבא** דרב יוסף נמי איכא לפרושי למתני' הכי דטעמא הוא דקיהיב. ואב"ה קאי דאמרי לא ישחוט אא"כ הי"ל עפר מוכן. ולא חיישי לביטול שמחת י"ט. דחשו לה רבנן טובא. היינו טעמייהו דב"ה. לפי שאפר כירה מוכן הוא ברוב פעמים. והיכא דליתיה. מיעוטא דלא שכיח הוא. ולא חשו להא. והרי זה ודאי כפתור ופרח. בישוב לשון המשנה כהווייתו בלי שום דוחק ושינוי כלל. אלא שבעל התלמוד לא ראה להאריך בכך. והניח לנו פרט ועוללות בכרם המשניות כמלונה במקשה. לעמול ולטרוח בהם ולקבל שכר על הפרישה:

משנה לחם

**בלח"ש** ס"פ קאי ובמקראות דבר מצוי ורגיל הוא אצל הפשטנים אב"ע ורד"ק. לדרשן במושך עצמו ואחר עמו.

## משנה ה

משנה לחם

**לא את הקטן** דח"פ למולו. **וקשיא** לי. הא מאי הוצאה היא. אפילו בשבת שריא לכ"ע. ומי איכא מ"ד באדם. דאין חי נושא א"ע. עמש"ל בר"פ מפנין. **ושמא** משום דלאחר מילה חולה הוא. מחמרי ב"ש. ואצטריכא לב"ה. אבל התוספות דחו פירושו. ומוקמי למתניתין בלטיילי (משמע בכל קטן) הוא דשרו ב"ה. וכ"ש דתקשי להו. **ולי** נראה דמיירי בקטן בן יומו. וכההיא דתנן ר"פ המוצא תפלין. וכן בנו נותנו לחברו.

## משנה ו

**אם אמרתם בתרומה שאינו זכאי בהרמתה**. לפי שאין חיוב תרומה אלא בכרי ואין ממרחין בי"ט כדפי' הרע"ב. וכתב בתי"ט אע"ג דבירק מילוי כלי סגי. ירק דחיוב תרומתו דרבנן לא איירי (כצ"ל) עכ"ל. ר"ל דאה"נ דמעשר ירק מגביהין אותו בי"ט:

**והכי** משמע מדאיתא בגמרא דפ' בתרא עלה דמתניתין דמשילין דאין מגביהין תרומה ומעשר בי"ט [ד' ל"ו ע"ב]. ל"ש אלא כו' אבל פירי דטבילי האידנא. משמע דכל הפירות שנטבלו בי"ט הם בכלל זה. אע"ג דפריש התם כגון חלה. לאו דוקא אלא דוגמא נקט. וכל דדמי ליה דטביל האידנא בי"ט. וכן משמע נמי הכי בגמרא גבי איסורייתא דחרדלא. ולא תיקשי א"כ מצינו תרומ' שזכאי בהרמתה. דודאי אשכחן תרומה דזכאי בהרמתה:

**וזה** מקום תימה על הרב בתי"ט דדחיק נפשיה משום דמעשר ירק דרבנן לא איירי ביה. משמע דתרומת דגן שהיא מן התורה לא משכחת דזכאי בהרמתה. והא ליתא ולא תימא איסוריית' דחרדלא דווקא. דאתי כשטת הראב"ד וסיעתו. דס"ל שאין תרומה מן התורה אלא של דגן תירוש ויצהר. אבל אילנות וזרעים אין להם תרומה אלא מדרבנן. דודאי פירי דטבילי בי"ט אפי' דתבואה איתי לן דזכאי בהרמתה. למאן דס"ל יש תרומה במלילות.

ושפיר משכחת אליביה תרומה שזכאי בהרמתה. גם בשיבלין שתרומתן מן התורה. כדמוכחא כולה סוגיא דהכא:

**כללא** דמילתא כל פירי דטבילי בי"ט. ואפי' למ"ד אין תרומה במלילות. וכגון שמירח בשוגג דטבל האידנא. נ"ל ג"כ דזכאי בהרמתה. ואע"ג דלא הוה דעתיה עליה מאתמול. כה"ג דמירח בי"ט שוגג. לאו מוקצה הוא. דלא גרע מטבל:

**וגם** קודם מירוח ראוי לעשר השיבלים. אלא שאין חייבין המלילות במעשר. ולא הוקבעו נענין שלא לאכול מהן עראי. שעדיין לא חל חיוב מעשר עליהן. ומ"מ יכול להפריש מעשר ותרומה בשיבלין. כדתנן בפאה [פרק ה' משנה ב'] מעש' שבולת ונותן לו. והכי שמעינן נמי מההיא דבן לוי שהקדים בשיבלים. דעל כרחך מעשר הוא ונפטרו השיבלים שנתעשרו עליהן. ואע"ג דלכתחלה לא. אפ"ה כיון דאם עבר ותקנו מתוקן. מוכן הוא אצל שבת ולא אקצייה:

**ותו** כגון פירי דטיבלן האידנא. לאתויי נמי דבר שנגמרה מלאכתו. ועדיין מותר לאכול ממנו עראי. שלא ראו פני הבית. ורצה לאוכלו בשבת דקובעת למעשר. [ביצה דף ל"ד ע"ב]. דהשתא טביל ביומיה. שיכול לתרום בשבת:

**והיא** דתנוקות שטמנו שלא יאכלו למ"ש עד שיעשרו [מעשרות פרק ד' משנה ב'] לפי שהוקבעו מאמש. ע"י שייחדום לשבת. דאתיא כב"ה דמחייבין בכלכלת שבת. דס"ל היחוד לשבת קובע למעשר ביומו. משו"ה תאנים דתנוקות. בשבת לא יאכלו מהם כלל. דטבילי להו מאתמול:

**וכלכלת** שבת. לב"ש דפוטרין בחול. כשיגיע שבת מתקנה ואוכלן. דהשתא טבילא לה האידנא. ולב"ה דמחייבין בחול. הוי איפכא. אם לא תיקנן מע"ש. לא יאכל מהן בשבת. כיון דטבילי להו מאתמול:

**והיינו** נמי עובדא דר' ינאי דפרק האשה רבה. [דף צ"ג ע"א]. דאייתי ליה אריסיה כנתא דפירי. ועישר עליהן ממקום אחר שלא מן המוקף. משום דהוו מייחדי לשבת. לא היה יכול לתקנן בשבת. אי נמי התם מיירי שראו פני הבית. אבל אי לא יחדינהו לשבת לא הוקבעו מאמש. ולכ"ע מפריש מהן מעשרותיהן בשבת ודוק:

**וא"כ** זה ששנינו בדמאי [פרק ד' משנה ד'] מי שקרא שם והיה כהן או עני למודים אצלו יבואו ויאכלו. אבל להוליך לא שרי. אע"ג דאיירי בקרא שם. שהותר לו להפריש בשבת. צ"ל משום דהוי כהורמו מאמש. כיון שכבר קרא שם. ובהא מודו ב"ה שאין מוליכין. אבל בתרומה שזכאי בהרמתה ע"י שנטבלה בי"ט וכגווני דאמרן. הא על כרחך לומר כשזכאי בהרמתה כן זכאי בהולכתה:

**ודאתאן** עלה דכל פירי טבילי האידנא בי"ט. מותר להגביה מהן תרומה ומעשר. ומינה מה דלא איטבל בי"ט. אפי' מעשר ירק דרבנן אסור. כיון שאפשר לעשרו קודם י"ט. נא פלוג רבנן ודוק היטב:

משנה לחם

**בלח"ש** ס"פ בהרמתה. ודקאמרי ב"ה שאינו זכאי בהרמתם. היינו כדמסיק תלמודא.

## משנה ח

**ר"ג אומר אף מדיח ושולה.** כתב הרע"ב אין הלכה כר"ג:

**ולא** ידעתי מניין לו. דהא בגמ' מייתי עובדא נמי. וקיי"ל מעשה רב. ומשמע אפילו היכא דפליגי רבים על היחיד יש לעשות כמעשה. וכן אין לומר מדלא מייתי תנא הך עובדא במתני' לא משגחינן ביה. דהא ודאי ליתא כדמוכח רפ"ב מדליקין וצ"ע. ותו מדפריש תלמודא למילתיה דר"ג. ש"מ הילכתא כוותיה. שוב ראיתי בב"י (סי' תק"י) שהביא בשם ר"י דפסק כוותי'. וכתב שטעמו כמו שאמרתי בעזה"י והנאני:

## משנה ט

**אבל לא תבואה.** פירש הרע"ב שצריכה טחינה. ואין טוחנין בי"ט. והקשה בתי"ט א"כ לישתרי בהטייה. מידי דהוי אשחיקת מלח דודאי שהוא תולדה דטוחן עכ"ל:

**ולא** נהירא מה שתפס לודאי דשחיקת מלח היא תולדה דטוחן. דלדעתי לא הצריכו למלח שינוי. אלא דלא ליהוי כעובדין דחול. אבל לא מפני שהיא ממלאכת הטחינה. דאין טחינה באוכלין. ודמחייבינן בפרים סילקא בפרק כלל גדול [דף ע"ד ע"ב] ע"ש פירושו ברא"ש:

**ועוד** נ"ל שאין טחינה אלא בגידולי קרקע. (וער"פ בכל מערבין) כדקיי"ל בדישה. [שם דף ע"ה ע"א] וחד טעמא אית בהו דממשכן גמרינן דוק וברור. וא"כ אע"פ ששחיקת סממנין. ולכשתמצי לומר אפי' של תבלין יש בה משום טחינה. אבל דמלח לא:

**ועוד** אף אם היה מקום לדבריו. מכל מקום קושיתו בלא"ה לא קשיא כלל. דמאן לימא לן דלא אישתרי בהטיה. ושמא אפי' בלא הטיה נמי שרי. בריחיים של יד קטנה. כמו של פלפלין דאין לך שינוי גדול מזה. והכי משמע נמי מדברי הר"ן דמייתי להו הרב תי"ט בדבור זה וק"ל

**וכן** במכתשת קטנה לכ"ע שרי. כדמוכח מלשון הרב המגיד דבתי"ט בסמוך. דמשמע דלא פליג ת"ק עליה דר"ש. דרשאי לכתוש חטים במכתשת קטנה. אלא דמר אזיל בתר רובא דלא עבדי הכי. משו"ה ס"ל דאין משלחין אותה. דלא חזיא למידי ביומה לרובא

דעלמא. ומר סבר כיון דחזי למיעוטא משלחין. מיהת בטחינה מעוטה ובשינוי לא פליגי דשריא:

משנה לחם

ור"**ש מתיר בתבואה** עמ"ש בחי' על הרא"ש.

## משנה י

**כל שנאותין**. עי' תי"ט שהביא מ"ש התו' דנהי דשבת וי"ט לאו זמן תפילין הוא. מ"מ ליכא איסורא להניחן ע"כ. וכתב ע"ז האמת פירשו דשבת לאו זמן תפלין. אבל לא דלמ"ד זמן תפילין דכ"ש דשרי. אלא איפכא דלמ"ד זמן תפילין אסור. גזרה שמא תיפסק רצועה כו'. ומהשתא הך סתמא דלא כהילכתא שפסק הרע"ב בר"פ בתרא דעירובין עכ"ל:

**ומחמת** זה נכנס בדוחק. ולא ידענא מאי קשיא ליה. ואמאי אתיא ליה הך סתמא דלא כהילכתא. דאפי' תימא שבת וי"ט זמן תפילין הוי. מ"ט ליתסר הכא. הא בי"ט קיימינן. דכי נמי תיפסק לו רצועה מאי הוי. (אפי אי אירי במוליכן לר"ה) הא מן התורה כל הוצאה מותרת. ולא שייכא ההיא גזרה. אלא בשבת שאם תיפסק לו בר"ה ויביאן. אתי לידי חיוב חטאת ואיסור סקילה. משא"כ כאן דאפי' איסור לאו גרידא ליכא. דשלא לצורך לגמרי נמי מדאורייתא משרי שרי. דאמרינן מתוך. אלא דחכמים הצריכו צורך קצת. דלא ליתי לזלזולי ביה:

**ואף** בשבת לא גזרו במקום פסידא. כי התם בבתרא דעירובין. דמשום כבוד התפילין לא חשו להההיא גזרה. ושרו להכניסן זוג זוג [עירובין דף צ"ה ע"א]. (דלא קאתי הרע"ב התם אלא לפרושי. מ"ט אסור להניחן בשבת. שלא במקום הצלה) כל שכן הכא דליכא למגזר מידי:

**ותו** דאפי' שבות דרבנן בעלמא נמי לא שייך הכא. דכי נמי מפסקא ליה רצועה ואזיל וממטי להו. לא הוי שלא לצורך לגמרי. דהא אכתי חזו ליה. ומצנע להו לבתר י"ט. דמתקן להו ומיצרך צריכי:

**מיהא** פשיטא דכי אמרינן דאף למ"ד לאו זמן תפילין הוא שרי. אף על גב דהוי שלא לצורך כלל. דאף שלא תיפסק לו רצועה. מיהת מפיק לר"ה מידי דלא צריך בי"ט. ואפ"ה שרית ליה. לאו כל דכן הוא דשרי למ"ד זמן תפילין הוא. דהשתא מיהת מצוה קעביד. ולכשתפסק נמי לא עבד איסורא. ושלא במתכוין הוא. מי איכא למימר דליתסר. והרי זה ברור מאד. ודברי התי"ט כאן במ"כ בטלין מעיקרן:

**ומה** שהחליט לאמת דשבת וי"ט לאו זמן תפילין. ליתא לשיטת רש"י והרע"ב. כמ"ש בס"ד בר"פ בתרא דעירובין. ע"ש ותנוח דעתך בעזה"י:

**ומ"ש** עוד הרב תי"ט בשם הרב"י כיון דאיכא שמחת י"ט בשילוחן. שפיר הוי לצורך י"ט. ולשיטתו הא דתנן והן לצורך המועד פירושו בי"ט. אבל בהג"א מפרש כל שנאותין ממנו בחה"מ. ולאתויי תפילין שנאותין מהן בחש"מ. אומר אני שפירושו של הרב"י יותר מרווח מפי' של בהג"א. שלפי דעת הג"א נמצאו הי"ט חלוקין בדבר זה. די"ט של עצרת ואחרון של חג אינן ראויין לשלוח בהן תפילין. והא ודאי לא מסתבר וק"ל. ולענין דינא דהנחת תפילין בח"ה עמ"ש עוד בס"ד בחיבורי לא"ח (סי' ל"א):

## פרק ב

### משנה א

**לא יבשל עליו בתחלה.** כתב בתי"ט בשם הר"ן ולפירוש קמא דטעמא דעירוב תבשילין משום כבוד שבת אפ"ה מוטב שלא יתעדן שבת א' כו' עכ"ל:

**ונ"ל** דומה לזה מצינו [מועד קטן דף י"ד ע"א] שאסרו לגלח במועד. כדי שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. ומחמת זה מניחין אותו בנוולו ברגל. וכל מדות חכמים כן משום קנס:

משנה לחם

**בדג** צלוי או מבושל. **וביצה** צלויה או מבושלת. **שעליו** נ"ל היינו שמונחת עליו. או בצדו שנאכלת עמו. וכן אפילו שבורה או טרופה ונקרשה. והיתה כמין כובע. אבל הטרופה וטוחה על הדג. הרי הוא כתבשיל אחד (עם הדג. או הבשר שמוטחת עליו) נחשב בכל מקום. כיון שהאחד מתקן את חברו. וצריכים זה לזה. כחד חשיבי. דומיא דעסה ומים ומלח. דשלהי מכלתין. ובפ"ג דט"י. דהוי חבור. עמ"ש שם בס"ד. וכן אתה מוצא בדיני ברכת המזונות. שאפילו הקמח. נעשה טפל. כשבא לתקן התבשיל. ובטיל לגביה. וכן הדין לענין שני תבשילין דעט"ב. עפ"ד דתענית. אע"ג דהתם לקולא. והכא לחומרא. בהך מילתא שוו להדדי. לכן נ"ל. דרש"י הכא. לא דק. ואגב שטפיה אתיא ליה מ"ש תי"ט בשמו.

משנה לחם

**בלח"ש** בי"ט (וה"ה בשבת. וכמסקנא דגמרא אליבא דרבנן. דמתוקמא כולה מתניתין בשבת. ואפילו לפום אוקמתא דבי"ט איירי כולה ורבי היא. ודאי דשרי להשיק מי החג גם בי"ט. אע"ג דרש"י מפרש לה בשבת לרווחא דמילתא. ולא דווקא הוא. כמ"ש שם בחי"ג בס"ד). **ע"ר** ס"פ הגהה. נכתב בצדו. **וז"ל** הישיש המופלג התורני כמהר"א אפטרוד. מ"ש הה"מ בפ"ב דביצה יש סתירת משניות מכאן ופרק בתרא דמקואות. בעיני לא יפלא. כי י"ל לב"ש דאמרי לא יפים ברעים כו' ופירשו כו'. שאין השקה מועלת. אלא מין עם מינו. יפים ביפים. אדקדק בדקדוק הגמרא. כיון דאית ליה יפים. נ"ל למעבד להו השקה. ועכצ"ל דיש הפרש מה בין יפים ליפים. כגון דמים שמשיק המה מבארות הטובים יותר לשתות ממים שהוא משיקן בהם. ומותר להשיק בהם כי לא אסרו ב"ש אלא יפים במרים וסרוחים. וכמו שמחלק הרב המחבר עצמו בין רעים לרעים. א"כ הכא נמי וזה דבר פשוט. ומ"ש הרב המחבר

דאיירי במי החג שנטמאו. לפע"ד הוא דוחק. חדא מאי אצטריך לאשמעינן דשוין. מהיכי תיתי יאסרו ב"ש להשיק מי החג. כיון דאין כאן אלא איסור שבות. וקיי"ל דאין שבות במקדש. וגם אין טומאה שכיחא במקדש ולא בי"ט כדמשני בגמרא שם. וא"כ אין צריך לשנויא דמזהר זהיר בהו. ועוד מאי משני וכיון דלית ליה מזהר זהיר. אי איירי במי החג. הא תנן סוכה (דמ"ח) נשפכו או נתגלתה ממלא מן הכיור. וא"כ ה"ה נטמאו. ועכצ"ל דזה לא קאי אלא לב"ה ולא לב"ש. כי לא איירי במי החג. ומ"מ ל"ק אף לפי סברת הרב המחבר. כיון דלב"ש אין משיקין אלא יפים ביפים. א"כ זהו גופו מילתא דלא שכיחא כיון די"ל מים יפים למה להשיק בהם. ואם עשה כן מ"מ מילתא דלא שכיחא היא. וכיון דשנינן אליבא דב"ה כיון דמזהר זהיר הוה מילתא דלא שכיחא. ולא גזרו בה רבנן. ה"ה לב"ש נמי כיון דס"ל אין משיקין אלא יפים ביפים הוה מילתא דלא שכיחא. ומ"ש בד"ה אלא פשיטא וכו' עד ולא דמי לגזרה שגזרו משום ד"א שלא יטעו בו. כיון דאינו דבר מצוי. לא יבואו ללמוד ממנו להתיר אף בדמיון מוטעה יע"ש. נ"ל דריש פרק הדר יש סתירה לסברתו. ושבת דיד"א דע"ש עכ"ה. **ואשיב** על ראשון ראשון. מ"ש לחלק בין יפים ליפים זה דבר פשוט. ימחול לי כי בעיני אינו אלא מקושר. כגט קרח מכאן ומכאן לקיימו אי אפשר. לא שוה לי ולא ישר. **ודק"ל** יפים ביפים ל"ל למעבד השקה (אע"פ שאין אחריות דבר זה עלינו) אומר אני דלא דק. מי לא עסקינן במקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות. דלא אפשר ליה למשקל מנייהו דלא ליפסיל המקוה. ולעולם יפים ביפים בשוין דווקא הוא דשרי לב"ש. ואי איתא דאיכא לפלוגי בשוין גופייהו. הו"ל לתלמודא לפרושי בהדיא. אי דאית ליה יפין כי הני דמשיק להו. **ותו** אי ס"ד דיפים ביפים כה"ג שרו. ע"כ צ"ל משום דלא קפיד עלייהו. א"כ הכא נמי לא מזהר זהיר בהו. כיון דאית ליה יפים אחריני דלית בהו קפידא. **ומה** שראה בספרי שחלקתי ג"כ בין רעים לרעים. וסבור הוא לחלק כמו בין יפים ליפים. לא ראה יפה. כי אני לא חלקתי כלום לענין דינא אליבא דב"ש. דלעולם כל מין רעים איך שהם אין משיקין ביפים. כל היכא דשייך קפידא. וה"ה ליפים ביפים דלא. היכא דקפיד עלייהו. דאל"ה. ל"ל דמשיק. וכל כה"ג מיקרו רעים. אע"ג שמתוקים הם. מ"מ לגבי הני דמשיק להו (להנאתו היתרה) רעים נינהו. ואסרי ב"ש בכל גוונא דלא שוו להדדי ואין לחדש דבר מעתה בין יפים ליפים להקל. הרי מה שפשוט לו הרגל (דבר) תחלת כניסתו למבוא עקום. שדינו כסתום וא"ל מקום. **מעתה** נבוא לעובי הקור"א (שהעמיד למבוי זה) משום היכר בעלמא ומשום יגדיל תורה. מ"ש מ"צ לאשמעינן דשוין מה"ת יאסרו ב"ש להשיק מי החג כו'. **לא** כך אני אומר. אלא אפילו לב"ה אצטריך. משום דשבות שא"צ לא התירו. והא אפשר במי כיור. קמ"ל. **ותמה** אטו לא שמיע ליה. כמה שבותין שלא התירו (עיין שלהי עירובין ופ"ג דפסחים) ואפילו למאי דקסבר בדעתי. מה בכך אי קמ"ל מידי באגב. דכוותיה אשכחן טובא. ותו משום סיפא. דאבל אין מטבילין אצטריכא ודאי. ע"כ אין זה דקדוק של כלום. **שוב** נתעסק להביא ההיא דסוכה. ולשונו מגומגם מאד. והיה צריך לפרש דבריו. וכנראה מכוונתו. שא"א לאוקמה במי החג. דא"כ. כי נטמאו הרי מי הכיור מצוים. ולא מזהיר זהיר בהו. **אבל** במ"כ הוא לא נזהר בעיונו. ומגבב דברים ומביא עלינו. וא"כ קשיא מתניתין. מ"ט לא תני לה התם. נטמאו. אלא ודאי צ"ל. כמ"ש שם במקומו בלח"ש. ומדוע העלים עיניו ממנו.

**ולטעמיה** תיקשי ליה נמי גמרא דאייתינן דמשיקן אפילו בשבת. הא ודאי צ"ל. דאית בהו סברא דמזהר זהיר (אע"ג דלא חלה עלייהו גזרת ב"ש. בהשקה דמין במינו) כמ"ש בלח"ש בטוב טעם. **ומה** שהוליד מזה עוד לשון חגר. ופוסח על שתי סעיפים. ארכביה אתרי ריכשי. מעיקרא בעי למימר. דסוגיא דהכא לא קאי אלא לב"ה. כדסא"ד דהמשיב ראשונה הנזכר בספרי (וכבר היה ממי ללמוד ולקחת מוסר) וכדחזי מאי סלקא ביה. הדר מזכי שטרא לבי תרי. ועושה מערכה על הדרוש. להשיבו על זה לא צריכא דמערי. ומ"ט טרח בכדי. והא משנינן לה שפיר בס"ד. ותו לא מידי. **ומש"ע** לסתור מ"ש בלח"ש. וחזיתיה לדעתיה דבתרתי פליג עלואי. חדא. במ"ש דכי אתרמי איכא למיחש. ואהא קיימא ראיתו מר"פ הדר (אע"ג דאתהפכא ליה בסדרא) ותשובתו בצדו. מי לא איכא ר"מ דקאי כוותי. וקיי"ל נמי כוותיה. ואפילו תיתי דלא כהלכתא. לא נ"מ מידי. אלא אליבא דב"ש הוא דאמרי. ועוד רוצה להשיג על מ"ש דל"ד לגזרה שגזרו משום ד"א כו'. שעל זה חלה קושיתו מההיא דגזרו ב' גזרות. **ולאו** מילתא היא. דהתם משום דאי לא הא לא קיימא הא. וכה"ג איכא טובא דחדא גזרה היא. אבל הכא. ודאי גזרה לגזרה היא. ול"ג. **וז"ל** הקפו"מ דקו"אב התורני רופ"ב בכלל שאר שאלות (עיין השמטות מו"ק א"ח) ששאלני בכתב (אחר שהודיעני שיש לו איזה מעות להרצותן אלי. ואמרתי לו שיעלם על ספר בדיו). **באשר** שאין מסרבין לגדול כמותו י"ב. בטלתי מפני רצונו רצוני. לכתוב לו מה שנראה לענ"ד. בדבר קושיא גדולה ועצומה. שהקשה מר בספרו הקדוש לח"ש. בפרק ב' משנה ג' דביצה. וי"ל אפילו לדברי הר"מ והרא"ש ז"ל שפירשו שהוא הל"מ דהכי גמירי להו לב"ש דאין משיקין אלא מין עם מינו. מ"מ לק"מ אליביה דב"ש דמאי דמוקי בגמרא דאין לו מים אחרים. היינו אליביה דב"ה. שהוא סובר כלים מלפני שבת. דגזרינן שמא יעביר כו'. כמו שאמרו בגמרא ומ"מ לא גזרו נמי גבי מים כמו שהקשו בתוספות ד"ה נגזור השקה וצ"ל כתירוצם ז"ל דבהשקת מים אין להוט כ"כ. ולפי זה סיפא דמתניתין דקתני אבל לא מטבילין הוא מיותר דאם בכלי לבד גזרינן כ"ש דגזרינן אם שניהם טמאים אע"כ דקתני סיפא אגב רישא ונקטי בגמ' ואי אית ליה מים יפים הני למה ליה למעבד להו השקה פי' פשיטא שלא שייך למגזר שמא יעביר כיון שאין צריך להם ואינו להוט ולאו משום אסורא קאמר דאה"נ אפילו אית ליה מים יפים דמותר להשיקם דלא שייך גזירה כלל בהו ולא שייך נמי למיגזר השקה אטו הטבלה אע"כ דמיירי דלית ליה וה"א דשייך להוט כמ"ש התוספות. אבל לב"ש דס"ל הכל מלפני השבת אפילו אדם ע"כ לא ס"ל הטעם שמא יעביר אלא משום דמחזי כמתקן ולא אמרינן אדם נראה כמקר לדידיה מיירי מתניתין דאית ליה מים יפים ואה"נ דדבר פשוט הוא שמותר להשיק ותני רישא משום סיפא דאיצטריך לאשמעינן אבל לא מטבילין דסד"א דאגב המים מותר להטבילן ולא מחזי כמתקן ובקשתי להודיעני אם ישרו דברי בעיניו ואם שגיתי אתי תלין. ומה שתירץ מר בספרו הנ"ל דמיירי אליביה דב"ש במי החג שנטמאו תינח אליבי דרבנן דמתניתין איירי בשבת. אבל אליביה דרבי דמוקמינן לה לקמן בגמרא דמתניתין איירי בי"ט ויכול לשאוב מים מן השלוח וא"כ יש לו מים אחרים מקרי וצ"ע. עכ"ל. **תשובתי** בקצרה. מה שחתר מ"כ למצוא גם הוא דרך שכבשוה המשיבים שקדמוהו שרצו לפרש הגמרא אליבא דב"ש דווקא. מרוקא חדא תפיתו. ובחד מחתא מחיתו. ולסופא דסוגיא לא נחיתו. כבר

ימצא די השב לו בספרי ובתשובת השגה הנ"ל. לכן נלאתי נשוא לטפל עוד בדברים בטלים מעצמם וכלים מאליהם. ואין שונין ומפרשים לחכם. **ומה** שחשב לחדש דבר מעתה. עפמ"ש תו' וכתב מ"כ ז"ל ולפ"ז סיפא דמתניתין כו' הוא מיותר כו'. **באמת** הני מילי מרפסן איגרי. ואי דייקינן כי האי לא תנינן איברא ליתיה לדיוקיה לגמרי. ולא היא אין כאן יתור ולא כ"ש. דסד"א אגב השקה שריא נמי הטבלה. אפילו אליבא דב"ש הוה אמינא בכה"ג לא מיחזי כמתקן. וה"נ לב"ה איצטריך. דלא נימא אגב מימיו לא שייכא גזרה. כיון דלא שרי אלא ע"י השקה. מדכר דכיר. קמ"ל דלא. **ומה** שרצה להמשיך עפ"ד פירוש חדש בסוגיא דגמרא הני למה לי למעבד לה השקה. פירוש פשיטא דלא שייך למיגזר שמא יעביר כו'. ולא משום אסורא קאמר. **אין** כדאי להשיב על זה. שמהפך קערת כסף הפשט. ומחה משמעות הסוגיא על פיה כדבר אשר אין לו שחר. ואין הדעת סובלתו שחושב דברי הגמרא חסף די פחר. **ומה** שהשיב על תירוצי. דמיירי במי נסוך דחג שנטמאו. ואמר מ"כ תינח אליבא דרבנן כו'. אבל לרבי איירי בי"ט ויכול לשאוב כו' יש לו מים אחרים מיקרי. **אמרתי** שגם זה הבל. כיון דלכתחלה איכא קפידא למלא מן השלוח דווקא. משו"ה ודאי משיקן גם אם ארע בי"ט. **תדע** דאל"ה. תקשי לך בשבת נמי. מאי כולא האי. דשרו להו השקה. ימלא מן הכיור. כמו בנשפכה ובנתגלתה. הא על כרחך כל כמה דאפשר מהדרינן אמי שילוח (ועמש"ל בתשובה למהרא"א) ואי שרו משו"ה השקה בשבת. בי"ט לא כ"ש. זה פשוט וברור. ורש"י פכ"ש דנקט שבת. לא דווקא. כמ"ש בחי"ג שם בס"ד. **ותו** מי לא עסקינן בדאין שהות לחזור ולהביא מן השילוח. כגון שנטמאו היום. סמוך לשעת הנסוך. באופן שאין פנאי לדבר. ואי אפשר להביא אז מן השילוח שחוץ לעיר. ובעסק גדול היה נעשה (ועוד הא אליבא דב"ש נמי קיימינן השתא. וב"ש לית להו מתוך. לא שרו הוצאה בי"ט לצורך מצוה. כדתנן בס"פ אין מוציאין את הקטן כו'. וגם זה כפתור ופרח) וכיון שהדבר נחוץ. פשיטא שמשיקן בי"ט. כמו בשבת. דמאי שנא. הרי נתיישב תירוצי דבר דבור על אפניו בס"ד. ותו לא מידי.

## משנה ב

**כלים מלפני השבת**. לענין תמיהת התי"ט על הרמב"ם. והשגת רש"ל להרב"י. עמ"ש מרי זקני הגאון החסיד שבכהונה בש"א (סימן ט"ו):

## משנה ג

**ושוין שמשיקין את המים**. כתב הרע"ב ז"ל מי שיש לו מים יפים לשתות ונטמאו ממלא מהן כלי כו' ונותנן במקוה מים. מלוחים עד שנושקים מים למים ונמצאו זרועים ומחוברים. ואין טהרה במקוה לשום אוכל ומשקה אלא למים ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה עכ"ל. והוא מפירש"י:

**ועל** כרחנו צריכין אנו לתת טעם לדבר זה. דאטו זריעה מי לא חמירא מטבילה. דמיחזי כמתקן מנא לחוד. ולא מלאכה היא. ואעפ"כ אסרוה לטהר בה הכלים הטמאים:

**אבל** טעמו של דבר למדנו בגמרא. דהשקה מילתא דלא שכיחא היא. משו"ה לא גזרו בה. ולא שנא בתורת טבילה או בתורת זריעה היה מותר מטעם זה. לא הוצרך רש"י לומר מתורת זריעה. אלא משום שלא מצינו טבילה עולה לאוכלין ומשקין לטהרן מטומאתן. לכך פירש לך שזה אינו מתורת טבילה שתועיל אף לאוכלין ולשאר משקין. אלא בתורת זריעה. ולא זריעה ממש. אלא ר"ל שנעשין ע"י ההשקה מחוברין במים שבקרקע. ופנים חדשות באו לכאן וק"ל:

**ומ"ש** בתי"ט בד"ה שמשיקין על דנקט הרע"ב מים מלוחים עיין עליו. תלה הדבר ברמב"ם. מה שהוא תלמוד ערוך לפנינו. דהכי איתא בהדיא בגמרא אמתניתין אי דאית ליה מים יפים. הני למה ליה למעבד השקה אלא דלית ליה:

**ובאמת** יפלא בעיני ואשתומם כשעא חדא איך אפשר זה. שא"כ מצינו סתירה מבוארת בין שתי משניות שלמות. שהרי שנינו באחרון דמקואות [משנה ו']. בש"א אין מטבילין רעים ביפים. ואילו הכא תנן ושוין שמשיקין. הרי זה דבר נפלא מאד. והתימה שלא הרגיש בזה אחד מהמפרשים שבאו לידי:

**ואין** מקום להתעקש ולומר דהתם במקואות בהטבלה אגב כלי איירי. דלהכי נקיט מטבילין ולא משיקין. כי זה ודאי שיבוש מוחלט. דאי לטעם שכתב שם הר"ש. דטעמייהו דב"ש דילמא חייס עלייהו דלא ישיקם היטב. כי היכי דלא ליגעו בהדי הדדי. הא ודאי דלא שנא בכלי טמא או בכלי טהור. ואי להר"מ דמפרש התם. דסברי ב"ש דאין מועלת השקה כי אם דווקא במין עם מינו. פשיטא דלא שייך לפלוגי. ומאי שנא משיקן בכלי טמא או בטהור הכל שוה. מיהת בין למר בין למר ליכא מאן דסליק אדעתיה לפלוגי בהכי:

**והא** דנקט התם מטבילין ולא משיקין. זה פשוט מאד דהכא הוא דאיצטריך ליה למיפלג בדידה. דדווקא בהשקה הוא דשוין ושריא אליבא דכ"ע משא"כ בהטבלה דאסירא. אבל התם דהשקה והטבלה חדא מילתא נינהו. לאותו ענין שנחלקו בו שם ב"ש וב"ה. לא איצטריך ליה למינקט דווקא השקה. ואדרבה בהכי אשמעינן רבותא אליבא דב"ה דאפי' הטבלה שרו. מכל מקום פשוט מאד דבכל גוונא פליגי התם. א"כ היכי קאמר הכא בפשיטות דשוין ב"ש עם ב"ה להשיק מים יפים ברעים. זה חידוש זר שבקושי ימצא כמוהו בכל הש"ס. ושאלתי דבר זה לחכמים ואין פותר:

**אבל** בעניותי משמים זכו לי ליישבו. דאליבא דב"ש הכא במאי עסקינן במי החג שנטמאו דאע"ג דהמים שמשיק בהם יפים לשתייה. מ"מ אינן ראויין לניסוך. דבעינן מי שילוח מדכתיב ממעייני הישועה. ודקאמר תלמודא הכא אי דאית ליה מים יפים. אליבא דב"ה

אתי שפיר כמשמעו. ולב"ש נמי ניחא דאיירי בהאי גוונא. דתרווייהו יפים הן דראוים לשתייה. ומין א' נינהו. אלא דהנך לא חזו ליה כנזכר. וכה"ג נמי לאו יפים מיקרו למילתא דקבעי להו:

**ואפ"ה** פשיטא דמשיקין בהן. דהא ודאי לא שייך טעמא דילמא חייס עלייהו. אלא במרים ומתוקים. או חמין וצונן. שאלה משנין טעמן של אלה. או מפיגין צנתן. משא"כ בכה"ג דלא צריכי ליה לשתייה. וקבעי לאטבולינהו ולטהרינהו. הדר הוה ליה כהשקה דעלמא. אדרבה הא חמירא ליה בודאי. ומין במינו נמי הוי כדאמרן ולית בה ספיקא. דבין כי אזלינן בתר שמא. או בתר טעמא [ע"ז דף ס"ו ע"א] חד מינא נינהו:

**והא** נמי פשיטא דאית בהו הך סברא דמיזהר זהיר בהו ושרי להשיקן בי"ט. משום דהו"ל מילתא דלא שכיחא. והכי איתא נמי בהדיא בגמרא דפרק כל שעה (דף ל"ד:) דמי חג שנטמאו משיקן בשבת. ע"ש ברש"י. והרי זה נכון מאד בעזה"י. ואינני מסופק שכיוונתי האמת ת"ל. ועכ"ז יש להפליא איך לא שת לבו אח' מהמחברים לעורר דבר זה. ובפרט בתי"ט דהוא מרא דתלמודא. ולו יד ושם במשניות עשר ידות. איך לא חלי ולא מרגיש:

**והקשיתי** קושיא הנ"ל לרבנים גדולים. ולא מצאו ידיהם ורגליהם להשיב. שרים עצרו במלים. (הגה"ה אחר זמן רב שכתבתי זה. הרציתי קושיא זו לאחד מרבני הזמן ולא מצא מענה. והלך ממני משתומם. וכשחזר לביתו עיין בדבר. השיב לי תשובה זו. לכבוד אהו' אדוני ומורי ח"ד גברא רבה ריכא ובר ריכא. ה"ה הרב המובהק כו' כמוהר"ר יעקב נר"ו כו'. אמנם היטב חרה לי על הקושיא גדולה בעיניו קודש שהקשה אותי וכשבאתי למלון פניתי לתור ולתרצה. ותמיהני נשגבה איך מותיב תיובתא לרבי שסתר דברי עצמו בשני משניות בדבר הפשוט מאד ולא ניתן ליכתוב מרוב פשיטתו שכאן במסכ' י"ט לא נחית להשמיענו דיני מקואות רק אמר ששוין ב"ש וב"ה שמשיקין בי"ט ולכל חד כדאית ליה לב"ש דווקא יפים ביפים ולב"ה אפי' יפים ברעים. ושם במס' מקואו' ביאר פלוג' דב"ש וב"ה בזה. והש"ס דקאמר דלית ליה מים יפים. עם שי"ל דגם לב"ש קאמר דלית ליה מים יפים כל צורכו הצריך לו לי"ט זולתי אם ישיק גם אלו המים יפים. ואם ישתמש מן המים היפים שבמקוה קודם שישיקן אפשר שלא ישאר שיעור מקוה. אך פשוטו הפשט וריהטא דגמרא אינו אלא לב"ה דלב"ש גם אדם אסור לטבול. אלא דקאמר דכ"ע אפי' ב"ה מודו דכלים לא בי"ט. ועל זה שקיל וטרי עד דמסיק דלית ליה. ולב"ש כולהו אמוראי ס"ל דטעם משום מתקן בין אדם ובין כלים ולא ס"ל דנראה כמיקר ופשוט הוא לענ"ד ואם שגיתי אתי תלין. ובר מן דין ומן דין לק"מ אפי' לב"ש אפילו אי לית ליה מים יפים כלל יותר מאלו. דהא מאי דס"ל לב"ש שם שאין משיקין יפים ברעים הטעם משום

גזרה כמבואר שם. וא"כ הכא דמזהר זהיר בהו והו"ל טומאתן מילתא דלא שכיחא. לא גזרינן גם גזרה זאת האמורה שם וברור כשמש. עכ"ל המשיב אשר יצא לו שם היותו חריף ובקי חובר חברים מחוכם. ולא פרסמתי שמו דלא ניחא לי בזילותיה בפרט שהוא אוהבי ומחו'. וחביב עלי כגופאי. ולא היה כדאי להציג דברים כאלו כאן. להעלותם על ספר ולהשיב עליהן. כי באמת חוששני מחטאת איבוד הזמן היקר וטורח בחנם. כי כל תלמיד מתחיל ישיבהו על עקב בשתו:

**אמנם** להיות תוכחה לנמהרי לב. הרוצים להשיג ולעקם הישרה בלי בחינה ודעה ברורה. על כן לא חסתי על הוצאה וטרחא. והעמדתי פה דבריו כהוייתן. ומה לעינים שכך רואות ממי שמכונה בשם ת"ח. יתעסק בדברים בטלים כאלה אחר עיון. ולא יעלה בידו להבין דברים פשוטים על אמיתתן. כי מה שכתב בתחלה דכאן לא נחית להשמיענו כו'. ולכל חד כדאית ליה לב"ש דווקא יפים ביפים. ולא ידע מאי קאמר. דא"כ קשיא קושית הגמרא. אי דאית ליה יפים כו'. ותו דאי מיירי לב"ש במשיק יפים ביפים. אי הכי הו"ל מילתא דשכיחא. ומאי טעמייהו דשרו. ולא גזרו השקה אטו הטבלה:

**ומה** שהוסיף באמרו עם שי"ל דגם לב"ש קאמר דלית ליה מים יפים כל צרכו. גם זה הבל. דאי הכי מאי יפים דקאמר. כיון דהני והני שוין נינהו. הכי איבעי ליה למימר אי דאית ליה מים טובא:

**ומש"ע** אך הפשוטו וריהטא דגמרא אינו אלא לב"ה כו'. נראה שרצה לומר דלב"ש באמת לא שריא השקה בי"ט. כי היכי דאסרי אף טבילת אדם. והוא הדין לכל הטבילות דאית בהו משום מתקן. הנה טרחתי לפרש דבריו שאין להם מובן. והם שקר מוחלט. והפך ההבנה בלשון המשנה הברור ומבואר לתשב"ר על פיה. וגנאי לטפל בזה. שהלשון בעצמו אינו סובל ביאור אחר. כי אם דווקא ששוין בזה ב"ש וב"ה שמשיקין ושאין מטבילין:

**ומש"ע** ובר מן דין כו' דלק"מ דהא מאי דס"ל לב"ש שם שאין משיקין יפים ברעים הטעם משום גזרה. וא"כ הכא דמזהר זהיר בהו. והו"ל טומאתן מילתא דלא שכיחא. לא גזרינן אף גזרה זאת' האמורה שם וברור כשמש עכ"ד. מה אומר לדברים הללו. אולי לא זרחה לו השמש. ולא ראה מאורות האמת מימיו. ואינו מבדיל בין בוקר לאמש. אם זה ברור לו כשמש. כי לו יהי כדבריו שהטעם פשוט שם משום גזרה. ובמילתא דלא שכיחא לא גזרו אותו גזרה. א"כ ישמיע לאזנו מה שמוציא מפיו. דמ"ט אמרינן הכא דמזהר זהיר בהו. והו"ל טומאתן מילתא דלא שכיחא. משום דאי אית ליה מים יפים הני למה ליה למעבד להו השקה. אי הכי התם נמי דפליגי במשיק מים יפים ברעים. על כרחך משום

דלית ליה מים יפים כי הכא. וא"כ אמאי אסרי התם ב"ש. הא הויא מילתא דלא שכיחא. דלא גזרו גם אותה גזרה:

**אלא** פשיטא דזה שיבוש שלא יעלה על לב בר דעת. דהתם על כרחין בהא קמפלגי. אף דהיא מילתא דלא שכיחא. דמאן דחייש שמא לא ישיקם היטב. מאי שנא מילתא דשכיחא מדלא שכיחא. מיהת כי איתרמי דעביד הכי איכא למיחש. ולא דמי לגזרה שגזרו משום דבר אחר שלא יטעו בו. דכיון דאינו דבר מצוי. לא יבואו ללמוד ממנו להתיר אף ד"א בדמיון מוטעה. ואין להאריך כי זה ברור יותר משמש. לכן כהו עיניו מהביט בחילוק זה האמיתי:

**וכל זה** פשוט מאד אף לפי דעת המשתבש הלזה. החושב שדברי הר"ש ז"ל שם כאילו ניתנו מסיני. דגזרה היא ואין להרהר אחריה. כי אמנם אין הכל מודים לו להר"ש ז"ל בזה. כאשר הודעתיך למעלה:

**אבל** לדברי הר"מ והרא"ש ז"ל הויא הילכתא בלא טעמא. אלא הכי גמירי לה ב"ש הל"מ. דאין משיקין אלא מין עם מינו. ולאו משום גזרה. ומה ישיב א"כ המשיב הנ"ל לפ"ד הר"מ בזה. עם שבאמת לענ"ד אין הכרח לזוז מפי' הר"ש. מחמת הקושיא שהקשה עליו הרא"ש דהתינח במשיק מים יפים ברעים. שייך לומר משום ההיא גזרה. מיהא רעים ביפים הא אסרי נמי ב"ש. ומאי איכא למימר הא ודאי לא שייכא הך גזרה. דילמא לא ישיק יפה עכ"ד הרא"ש ז"ל:

**ולדידי** אי משו"ה לא איריא. דרעים אין פירושן דאינן ראויין לכלום. דא"כ למאי משיק להו. אטו בשופטני עסקינן. אלא הכא במאי עסקינן במים מרים ומלוחים שהן לרפואה בלבד. ולהכי קרי להו רעים. דלשתייה לחוד רעים נינהו. ומכל מקום חשובים הן וצריכים לו לרפואה. כמו חמי טבריא. וזולתן ממי מעיינו' מלוחים וחמוצים שאינן עומדים לשתיית כל אדם:

**והשתא** אתי שפיר דברעים ביפים. נמי איכא למיחש הך חששא גופה. דילמא חייס עלייהו. ולא משיק להו להדיא. דלא יתערבו ויופסדו מתשמישן. כך נ"ל ליישב פי' הר"ש ועכ"פ צריכין אנו למה שכתבתי לעיל שהוא האמת הגמור שאין בו דופי. ועל מה זה חרה לו להמשיב הנ"ל שבחר בדרכי חושך קי"א תחת יופי הכי אמרתי רבי לא שנה משנתו בדיוק ונכשל בסתירה ח"ו ותשק ידי לפי. ואם דבר ריק הוא ממנו הוא וחובה עלינו להשתדל בכל כחינו לתרץ המשניות הנראות כסותרות. אך לא בדברי תוהו חלילה כי אם בדברים מיושבים ונוחים הנשמעים בשופי. ואם היטב חרה לו על שלא זכה להציץ באור האמת. בדין הי"ל שיכעוס על מלמדיו דאלפוה שיקרא ותלו ליה כיפי. הנה הצגתי

זאת לאות ולמופת. לזכרון וטוטפת. בין עיני הקופצים להשיב דבר בטרם ישמעו ויבינו. ולא ששתי ח"ו בתקלת האיש הזה. אדרבה צער גדול היה לי על זה בפרט שהוא אוהבי. והגיעו אלי דבריו ע"י אדם רשום כמתהדר ומתפאר עלי. ושש כמוצא שלל רב. ולשמחה מה זו עושה. אין זו כ"א דעת גסה. ע"כ הגה"ה):

## משנה ה

**ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו**. כתב בתי"ט ה"ה לפניו וידיו וחדא נקט ואפשר לרבותא דלרחוץ הרגלים בחמין הוא דבר שוה לכל נפש יותר מפניו וידיו עכ"ל:

**ואני** אומר א"כ מתני' טעמא דב"ש אתי לאשמועינן. ויותר נראה דכחא דהיתירא אשמעינן. דאפי' להנאת הרגלים דלא חשיבא כולי האי ואינה שוה לכל נפש (שרי לב"ה). צא וראה א' ממאה שרוחצין רגליהם בחמין. ואין רגילין בו בארצנו רק המפונקים. אבל ברחיצת הידים והפנים בחמין הכל רגילים בה בכל שבת וי"ט:

**ותו** קמ"ל דהנאת אבר א'. נמי שרו ב"ה. וכ"ש לפניו ידיו ורגליו בכלל. דדמי קצת להנאת כל גופו דיותר סברא להתיר. כדאי' בגמרא. והא דאסור לרחוץ כל גופו משום דלא שוה לכל נפש:

**ובאמת** אף שלפ"ד בתי"ט משמע בפשיטות דלב"ה אפילו לידיו לחוד או לפניו לחוד שרי. אנכי לא ידעתי היכן מפורש להתיר לפניו או לידיו לבד. ובפרק כירה לא משמע מידי ע"ש. והרי לדברי עצמו ז"ל. לרחוץ ידיו בחמין אינו שוה לכל נפש. וכך אני אומר. אע"פ שכבר כתבתי שיש סברא (בדרך הו"א) דרחיצת רגלי' לא שכיח' כולי האי. מ"מ גם זה אמת להלכה. דרחיצת הרגלים בחמין יותר הוא ראוי לכל נפש. וכי הא דאמרינן גבי צבי צריך לכל נפש קאמינא. וכמ"ש בעזה"י בהלכות יו"ט מילתא בטעמא. דרחיצת רגלים בחמין יותר ראוי להתיר. אבל רחיצת ידים והפנים. הדין נותן שהוא שלא לצורך. שאפילו המעונגים אין דרכן לרחוץ ידיהם בחמין בכל יום. ואף בדבר הצריך לקצת בני אדם. אלא שאינו שוה לכל אדם. לא הותרה ההבערה. ומה נשתנה כאן. וצ"ע על לשון הש"ע (סימן תקי"א):

## משנה ז

משנה לחם

**ועושין מוגמר בי"ט וחכ"א** צ"ע מאי טעמייהו דרבנן דאסרי. אע"ג דאינו אלא למעונגים מאי שנא מהא דלעיל מ"ה. דשרו ב"ה חמין לרגליו בכל גוונא משום עונג. וטעמא משום דאמרינן מתוך. וקיי"ל כוותייהו. **וכן** אתה מוצא בהוצאה (פ"ק מ"ה) דשרינן כל הוצאה. אפילו אינה של אוכל נפש. רק שיהא קצת צורך היום. ודלא כב"ש. והא ודאי כי אמרינן מתוך בהוצאה והבערה. האי מתוך שוה בתרוייהו

לגמרי. **א"כ** תמה על עצמך. מה אם שם דצורך מצוה (אע"ג דצורך גבוה אימעיט מלכם) אמרינן מתוך כב"ה. הכא דלצורך נפש הוא. לא כ"ש דנימא מתוך. הא מילתא דתמיהא טובא. **לכן** לכאורה היה נ"ל דחכמים דהכא בשטת ב"ש קיימי. ודר"ג בהא כב"ה אזדא. **לפ"ז** יש לתמוה על פסק הטור בזה. וצריך תלמוד.

משנה לחם

**ועושין גדי מקולס בל"פ וחכ"א** הא נמי תמיהא לי טובא. מכדי תנן התם מעשה בר"ג שא"ל לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח. הרי שבזמנו של ר"ג עדיין היו עושין ק"פ ממש. אי הכי מאי טעמייהו דרבנן דאסרי. מי נימא דלא פליגי לדרייהו כלל. אלא לדרא בתראה. כשתגבר גזרת המלכות. או לישראל שבח"ל הדברים אמורים. אע"ג דסתמא תנן. או דילמא בסוף ימי ר"ג נשנית משנה זו. אחר שכבר גזרה מלכות שלא יעשו עוד פסח בירושלם. **אי נמי** ההיא קודם חורבן איתניא. והך בתר חורבן. ע"ל רפ"ג דשקלים. ושי"ע (ספ"א).

## משנה ח

**ומקרדין** לשון התי"ט כתב הרע"ב אף על גב דעביד חבורה וכן לשון רש"י במשנה. אבל בגמ' פירש הך חששא דחבורה בקירוד איתא עכ"ל. כוונתו דבפירש"י שבגמרא משמע דאינה אלא חששא. ולא ודאי עביד חבורה כדמשמע מפירש"י במשנה. ומשו"ה כ' על פירש"י שבגמרא דנימוקו עמו. דאי כפירושו במשנה הא מודה ר"ש בפסיק רישיה. וא"כ ראב"ע כמאן. אבל גם פירש"י במשנה מסכים הולך אל מקום א' עם כוונת פירושו שבגמרא. והא דקאמר ואף על גב דעביד חבורה.. ה"פ אע"ג דאינו נזהר וזימנין דעביד חבורה:

**בי"ט**. כתב בתי"ט מדאיצטריך למיתני בי"ט. ש"מ דבבא קמייתא דהיינו פרתו לאו בי"ט אלא בשבת וכן פירשה רש"י והר"ן בשבת. ומכאן נ"ל ראיה גמורה למאן דס"ל דאין מצווין על שביתת בהמה בי"ט כו'. ותיובתא למאן דאמר [עיין פר"ח סימן תצ"ה] שביתת בהמה אסור גם ביו"ט והטור מכללן עכ"ל:

**ואומר** אני צריכין אנו לחוש לדברי רבותינו ז"ל המחמירין בה. כעדותו של הרב"י והסכמתו שכל הפוסקים שוים בה לאיסור. והנה לדעתי אין מכאן דמדומי ראיה ולא בדקדוקו של הרבתי"ט כלום. דאיכא למימר לעולם חכמים דפליגי עליה דראב"ע. אסרי אפי' בי"ט. ולא תני לה. להודיעך כחו דראב"ע דאף בשבת שרי. ולא תני שבת ברישא. משום רבותא לאשמועינן דרבנן אסרי אפילו בי"ט. וזוהי דעת הטור במשנתינו ופירושו בהו זך ונקי:

**ולא** תיקשי עליה אמאי איצטריך למיתני בי"ט בסיפא. דאי לא הוה תני הכי. הו"א דרישא נמי בי"ט לחוד הוא דפליגי. (כדאיירי הכא במכילתין) אבל בשבת אימא מודה

להו ראב"ע לרבנן. ומדסיפא בי"ט. שמעת מנה לסתמא דרישא אליבא דראב"ע. דאפילו בשבת פליג ודוק:

**אי נמי** משום רישא איצטריכא. כיון דשמעינן להו לראב"ע ורבנן דפליגי התם בבמה בהמה [ד' נ"ד ע"ב] ברצועה בשבת. ופליגי נמי בי"ט כדתנן הכא. סד"א דבכולהו תלת מילי פליג ראב"ע בשבת נמי. משו"ה תני גבי קירוד בי"ט. דקמ"ל דלא ס"ל כר"ש בדבר שאינו מתכוין. אלא גבי י"ט דקיל וק"ל. וכל זה שלא כפירש"י והר"ן:

**איברא** אפי' לשיטתייהו. ליכא סייעתא להתי"ט לחלוק על הסכמת ראשוני הפוסקים מחמת דקדוק הקל. דאפילו תימא בי"ט מודו רבנן ברצועה דשריא. היינו משום דאע"ג דמחמרי' בשבת בנוי ובנטירותא יתירתא. אפ"ה בי"ט לית לן בה כיון דאית ביה קצת צורך. (לנוי או לנטירה כל דהיא) אמרינן מתוך והא ודאי דלא עדיפא שביתת בהמה. משביתת אדם דבשבת בכרת. והותרה לו ההוצאה בי"ט לצורך כל דהו. אבל שלא לצורך כלל. להוציא משא על הבהמה בי"ט. או לחמר אחריה. לעולם אימא לך דאסור בי"ט כמו בשבת. וכפשטא דסתמא דמתני' דאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ודוק:

**ומ"ש** הרב"י אליבא דהמקילין. דס"ל דלא הוי בכלל לא תעשה כל מלאכה דגבי י"ט. אלא הארבעים מלאכות כו'. אינו נוח לי דמאן פליג להו בהכי. ותו דאי דווקא למאי דמיקרי מלאכה דחייבין עליה בשבת אתי קרא. לכתוב לא תעשה מלאכה. כל לאתויי מאי. ועוד אף בשבת מלאכה היא ואסורה. אלא שאין חייבין עליה:

**ועוד** אי אפשר לומר כן דהא בהדיא מרבי במכילתא (הביאה רש"י פ' בא) אקרא דלא יעשה בו מלאכה לא תעשה ולא יעשה גוי מלאכתך. הרי שאפילו מלאכת ישראל ביד גוי. נאסרה בי"ט כמו בשבת. אע"פ שאין מוזהרין על שביתתו. כ"ש בהמה דמוזהר בשבת על שביתתה. לא כל שכן דאסירא מיהא במלאכת ישראל. דהיינו להביא עליה משאוי בי"ט. כדרך שאסורה בשבת:

**אבל** האמת הברור שנצטוינו גם על שביתתה של בהמה בי"ט כמו בשבת. דאפילו את"ל דאינו נכלל באזהרת לא תעשה מלאכה. אעפ"כ נאסרה מהכתוב ושמרתם. דכולל אף השבותין. וכן למדו רז"ל [שבת ד' קי"ד ע"ב] עוד משבתון שבות. דאע"ג דלענין השבותין אסמכתא בעלמא היא. מ"מ לשביתת בהמה ילפותא גמורה היא:

**ואי נמי** תיהוי דרבנן. ודאי דלא גרע מכל השבותין. ואסורא מיהת בי"ט נמי. לאפוקי מדעת המתירין דשרו לה לגמרי. אמנם העיקר שאסורה ד"ת. ויש להסכים גם דעת הרמב"ם ז"ל לדעת הנז':

**ומה** שכתב בפ"ה דהל' י"ט אין מוניכין משאוי על הבהמה בי"ט שלא יעשה כדרך שעושה בחול. דלכאורה משמע דס"ל שאינו אסור אלא מדבריהם. דמיחזי כעובדין דחול. איברא בקושטא בהא דכתיבנא לעיל ניחא. דאתי כשיטת כל הפוס' שחששו לשביתת בהמה בי"ט מן התורה וכנז'. והא דאיצטריך לטעמא דעובדין לחול. כדפרישית משום דלצורך היה מותר ודאי. דלא אמירא שביתת בהמה מדאדם שהותרה לצורך י"ט. ומ"מ נאסר מדרבנן כל היכא דמיחזי כעובדא דחול. כשאינו באוכל נפש עצמו. ואף בכה"ג לפעמים הצריכו שינוי. וכן הדבר בשביתת בהמה דמיירי אפילו לצורך היום. דמדאורייתא הוה שרי. ורבנן גזרו בה משום דמיחזי כעובדא דחול ולעולם בנושאת משוי שלא לצורך היום כלל. זה אסור כמו בשבת. ואפי' אינו מחמר אחריה. וכן עיקר ודוק:

## משנה י

**עגלה של קטן**. כתב הרע"ב ומיוחדת לו לישב עליה וכ"כ רש"י. וכתבו התו' ול"נ דמאי קמ"ל וכו' לכנ"ל דהיינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להילוך כו' עכ"ל. וכדבריהם מוכח בגמ' כו' דהא סמיך עליה ולרש"י יושב עליה מיבעי ליה. ועוד דלא צריך לפרושי עכ"ל תי"ט:

**מ"ש** על לשונו של הרע"ב ומיוחדת לו לישב עליה שכך כתב רש"י. אינו בהחלט. לפי שלשון הרע"ב אינו מכוון עם לשון רש"י. שלא הזכיר ומיוחדת לו לישב עליה. אלא ומיוחדת לישיבה. ר"ל גם לישיבה. דעת רש"י שלפעמים יושב עליה. ועשויה ג"כ לשחוק בלא ישיבה. דוק בלשונו במס' שבת (דסו"א) ותמצא שכן הוא:

**ואזדא** לה קושית התו' והוכחת התי"ט. דמשום הכי בעינן נמי סמיכה. דר"ל אפילו כי שחיק ביה. תורת מדרס עליה. מחמת הסמיכה. ואין אומרין לו עמוד. דבשחוק נמי להכי עבידא. ועל פירוש התו' קשה לי דהא אפילו לרבא התם. כל לתרוצי סוגיא עביד טהור. והך נמי להכי עבידא ודוק:

**ואינה נגררת**. לשון הרע"ב בשבת וכ"ה לשון רש"י. ותמיהני למה להו לפרושי הכי. דאי משום דתנן וניטלת בשבת כו' אבל באיסורא הוי רבותא דאפילו בי"ט אסור עכ"ל התי"ט:

**דעתו** במשנתינו לאסור אף בי"ט דבר שאינו מתכוין. ולא הביא ראיה ומניין. ולא עוד שדבריו אינן אלא תימה על הני תרי תנאי רש"י והרע"ב. אע"ג דמתני' כוותייהו דייקו כמ"ש הוא ז"ל עצמו. ועוד תפשת מרובה לא תפשת. ומאין לגדוש המדה לאסור דבר שאין מתכוין גם בי"ט. וכל המחמיר עליו ראוי ללמד. ואף דרבי יהודה ודאי בי"ט נמי

מחמיר בדבר שאינו מתכוין. כדמוכח בדוכתי טובא. מכל מקום תנא דידן לא ס"ל כוותיה בהא:

**אבל** הוא הדבר אשר דיברתי למעלה. דלא קאי ראב"ע כר"ש אלא בי"ט. ועלה אמרינן הלכה כר"ש משום דראב"ע מודה לו. אבל בשבת דלא מודי ליה ראב"ע כדפרישית לעיל לית הילכתא כוותיה:

**והשתא** ניחא דאתי סתמא דהכא אליבא דהילכתא (משא"כ לפירוש התי"ט הוא נגד ההלכה הפסוקה כר"ש. כדאיתא בהדיא בגמרא) והיינו דקשיא ליה לרש"י דאיכפל לפרושי דבשבת דווקא איירי מתני'. דאע"ג דמוקמינן לה בגמרא כר"י דשמעינן ליה דבר שאינו מתכוין אסור. אפ"ה מדריש' סתמא איתניא. ש"מ דסתם לן תנא לענין זה גבי שבת כר"י. דקאי ראב"ע בשיטתיה והילכתא כוותיה. כדפסקינן גבי י"ט כר"ש משום דראב"ע מודה לו. ודוק היטב כי נכון הדבר מאד. עם היות שהפוסקים (עיין א"ח סימן של"ז) פסקו כר"ש אף בשבת. מ"מ מתני' דהכא סברה כדאמרן. והפוסקים נסמכו על סוגיות אחרות דמוכחי כר"ש:

**ואי** לאו דמסתפינא הוה אמינא דצ"ע מנ"ל למפסק כר"ש אפילו בשבת. דלענ"ד עיקר סמיכתם בזה הוא אהא דאמר אביי [שבת ד' כ"ב ע"א] כל מילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת. ולא השגיחו שסותר לכללא דהלכתא כרב באיסורי [בכורות ד' מ"ט ע"ב] אף שי"ל בזה דטעמייהו משום דקיי"ל הלכה כבתראי. מאביי ורבא ואילך. ואיכא נמי מעשה רב:

**אך** לפמ"ש אינו מוכרח דשמואל יסבור כר"ש גבי שבת. כיון דלא פסיק הילכתא כוותיה אלא משום דראב"ע מודה לו. והכא לא קמודי:

**והנהו** עובדי דפ' ב"מ [ד' כ"ט:] דגרר ספסלי לעילא מר"י. נמי מוכחי דבשבת קיי"ל כר"י. ולא צריכינן לאפושי בפלוגתא. ואף על גב דאיתותב ר' ירמיה רבה. היינו במאי דקאמר אליבא דר"ש בלחוד. אבל לענין דינא לא. דוק ותשכח שיש מקום לדברינו:

**והנה** במדליקין מנר לנר נמי לא עבדינן כרבה. כדכ' התו' פ' ב"מ [ד' כ"ב ע"ב ד"ה מאי]. ונקטי' בה כרב דהילכתא כוותי' באיסורי. עיין שם ברא"ש ותדע:

## פרק ג

### משנה א

**אין צדין**. פירש הרע"ב דצידה דמי לקצירה וקצירה לא הותרה. וכתב בתי"ט טעם האיסור דדמי לעובדין דחול וכן צידה אסרו שלפעמים שתעלה מצודתו דגים הרבה ודמי לעובדא דחול הרא"ש עכ"ל:

**אבל** אין זו שיטת רש"י ותו'. דלדידהו איסור צידה מן התורה. ופירושו של הרא"ש הנז' דחוק קצת. דנראה דאין כל כך טירחא בצידה אחת. ולפי דרכו ז"ל י"ל יותר בלשון זה שמא יצוד כחושים ויניחם. ויחזור לצוד אחרים שמנים וטובים מהם. וחיישינן לאפושי בטירחא. או דילמא משכח כולהו כחושים ומנח להו. ואתי לאימנועי משמחת י"ט:

**ותו** קשיא לי על פירוש הרא"ש דמשום דמיחזי כעובדא דחול. לא הוה לן לאסור בספק נצודו מעי"ט. דלא מסתברא לאחמורי כולי האי. דלא דמי למוקצה ונולד. דאע"ג דאיסורי דרבנן נינהו עבדינהו כשל תורה להחמיר בספקן משום דהו"ל דשיל"מ. ועשאום כגופו של איסור. משא"כ אי אמרינן דלא נאסרה צידה. אלא משום דלזימנין שקיל טובא ומיחזי כעובדין דחול. דהיא גופה גזרה למיסר נמי היכא דלא שקיל אלא מאי דצריך ליה. והיכי ניקו ונגזור בספיקיה נמי:

**ותו** כה"ג לא הוה אסרינן ליה משום שאינו מן המוכן. דהא כיון דמדאורייתא לאו איסורא קעבד מוכן הוא. כדאמרינן גבי טבל הואיל ואם עבר ותקנו מתוקן מוכן הוא [שבת ד' מ"ג.] ואמאי אסרינן הכא אף באינו יודע אם נצודו בי"ט. ואפי' בטלטול קאסר ת"ק משום ספק מוכן. הלא אפילו ודאי יש לו להיות מוכן:

**ועוד** אם כדברי הרא"ש דאין איסורא אלא מדבריהם כנז'. ונימא נמי דמשו"ה הוו להו מוקצין. כיון דרביע עלייהו איסורא דרבנן. אי הכי הו"ל למשרינהו ע"י הזמנה. אפילו בביברין כשמכירן בסימנין. וזה לא עלה על דעת אדם מעולם. מכל האמור נ"ל דפי' רש"י ותו' עיקר. ולכן פשוט דהזמנה נמי לא מהני בהו:

## משנה ב

משנה לחם

**אלא שאין רצוני לקבל הימנו** מ"ש רע"ב משום שהיה שונאו. **אינו** נראה לי. שאם היה הגוי שונאו לא היה מביא לו דורון. וגם אם היה מתחלה שונאו. ועכשיו נהפך לאוהב (או אפילו חשש שמא שם בו ס"מ. מדוע לא יקבלנו. יזהר שלא לאכלו) למה יתגרה בו. והלא אז"ל שלשה אין מתקנאין בהן. גוי קטן כו'. והתירו לקבל דורון מגוי ביום אידו. אע"פ שאסור ליהנות ממנו. כי היכי דלא ליהוי ליה איבה. **הילכך** יראה לי שכך היה מעשה. שהביא הדגים דורון ביום אדו. ולא רצה ר"ג ליהנות מהם. מחמת איסור הנאה דיום אדיהן (עי"ד סקמ"ח) ואמר ר"ג לבני ביתו מותרין הם. אלא לפי שאין רצוני לקבל ממנו הנאה זו. לפיכך אסרם לעולם. ולא נזכר כאן שהחזירם לו. אולי איבדם ודחאם לבור כלאחר יד (כההוא עובדא דרי"נ) כדי שלא יהנה מהם. והתנא קיצר בדבר שאינו מענין המשנה בכאן. שלא הוצרך כאן אלא להודיע ההתר מצד י"ט.

## משנה ד

**אין זה מן המוכן**. עמ"ש אבא מארי הגאון ז"ל (בתשובה סימן פ"ה):

### משנה ז

**לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר** . כתב תי"ט ותמיהני דמשנה שאינה צריכה היא עכ"ל. וי"ל קצת דמתני' לעיל בבני חבורה המקפידין זע"ז איירי. והכא מיירי בסומך על הטבח שיתן לו בשר בדינר כמו שירצה. ולא יקפיד על חסר ויתר. אפ"ה לא שרי משום דאסור להזכיר דמים:

## פרק ה

### משנה ב

**אלו משום רשות לא דנין ולא מקדשין**. כתב תי"ט בשם הר"ן וז"ל וכ"ש גירושין דלא סגי אלא בכתיבה. וגם צריך שיהא נכתב בו ביום. ומשו"ה לא חש למיתנייה. ומיהו בתוספתא תני לה עכ"ל:

**ונ"ל** דהא דאיצטריך ליה לתנא ברא למיתני גירושי'. היינו גירושי' דעבד דלא בעי' כתיבה בו ביום. וקיי"ל האומר לעבדו בכל ל' שמשמ' שמוציאו מרשותו יצא לחירות. וכופין הרב לכתוב לו גט שחרור. וקמ"ל אע"ג דהשטר אינו מעכב. ליכתב בו ביום. מ"מ אסור לשחרר עבדו בשבת אפילו בכה"ג. דהיינו בפה ובאמירת הרי אתה בן חורין. כיון שעי"ז מתחייב לכתוב לו שטר. והרי הוא מוציאו בזה מרשותו לרשות עצמו:

**ואין** לומר דאי משו"ה אכתי לא צריכא. דהא משחרר עבדו עובר בעשה. וכיון דעבירה היא. פשיטא דלא איצטריכא. דהא משכחת לה נמי משום מצוה. כגון לצרפו לעשרה [גיטין ד' ל"ח ע"ב]:

**ושמא** כה"ג באמת מישרא שרי. וכדעת ר"ת [ד' ל"ו ע"ב ד"ה והא] באין מקדשין. דבמקום מצוה כגון שאין לו בנים שרי. (ועמ"ש בס"ד ריש יומא דזימנין ודאי משכחת לה דשרי לקדש בשבת). ואפשר ג"כ לומר דאפילו אליבא דרש"י הא נמי שרי. כיון שהיא מצוה עוברת. ולא דמי לקידושי אשה וק"ל:

**א"כ** היינו טעמיה דתנא דידן דלא תנייה. משום דלא פסיקא ליה. כיון דבמקום מצוה מותר:

**ואפי'** גירושי אשה נמי הוה מצי למיתני. וכגון שכבר כתב הגט. ולא הספיק ליתנו לה עד שחשכה. דליכא למיחש לכתיבה אפ"ה אסור. אלא מהך טעמא דאמרן לא נסיב לה רבי. כיון דליתה נמי מילתא פסיקתא. דבשכיב מרע דתקיף ליה עלמא שרי. להכי לא תני לה:

**ובהכי** ניחא לן נמי מאי דאיכא למידק תו במתני' מיכדי תני כל הני דאסירי משום דדמו למקח וממכר. ומקח וממכר גופיה אינו אלא מדברי סופרים שמא יכתוב. ואמאי שביק ליה. ולא אשמעינן ברישא אין קונין בהדיא. אלא מטעמא דפרישית דתנא דידן לא נקיט הכא. אלא כל הני דאפילו במקום מצוה מיתסרי כשיטת רש"י ז"ל. וקנין דמצוה משכחת בשבת. בקונה בית בא"י וכותבין עליו אונו (שהוא גמר קנינו ודוק) אפילו בשבת:

**והך** דגירושין בתוספתא שבידינו בדקתי ולא מצאתיה. אבל חפשתי ומצאתי שגם התו' הביאוה בריש הזורק (דעז"א) ושם ראיתי אחרי רואי שת"ל כיוונתי לדעת התו'. שגם הם ז"ל כתבו שם בזה הלשון. דמשו"ה לא תני בפ' משילין אין מגרשין. משום דשכיב מרע שרי לגרש. וגם משם נלמוד לקנין דמצוה דשרי בשבת. כההוא עובדא דשכיב מרע דאמר רבא ליקניא להההוא דוכתא:

**והצריך** אלי עיון בדבר זה. מה ראו על ככה שלא להתיר טלטול הגט. שאיני יודע לו שבות. אלא מפני שאינו ראוי לו בו ביום. ומחמת שאמרו אין מגרשין. ואע"פ שהם התירוהו בשכיב מרע. ומדוע לא העמידו דבריהם בקנין:

**אולי** י"ל בזה דטלטול הוי מעשה בידים וחמיר טפי דדחי שבת בקום עשה. ואף על גב דאינו אלא מדרבנן. דמשו"ה אשכחן דאחמירו בהנך שבותין טפי. ואפילו במקום כרת. ומצינו שקוראין לשבות שעושהו בידים. דיחוי שבת. כאותה ששנינו שילהי יומא [דף פ"ג ע"א]. החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו שספק נפשות דוחה את השבת:

**ואע"ג** דבקנין נמי בעינן חזקה. מיהו בכל דהו סגי לה. כדתנן [בבא בתרא ד' מ"ב ע"א] נעל גדר פרץ כל שהו הרי זו חזקה. ולא מינכרא מילתא באחודי דשא. למקרייה מידחי שבת בידים ולא חיישינן לה:

**אי נמי** שאני מקח וקנין דמדברי קבלה גמרינן לה כמפורש בכתובים בדברי נחמיה. ודברי קבלה כד"ת דמו ולא צריכי חיזוק. אבל טלטול דמוקצה מד"ס הוא. וכל מדבריהם צריך חיזוק יותר [יבמות ד' ל"ו ע"ב]. ושני התירוצים נראים אמיתיים:

משנה לחם

**בלח"ש** ס"פ עצמו. נ"ב **אי נמי** אליבא דשמואל דס"ל המפקיר עבדו. יצא לחירות. וא"צ גט שחרור. צריכא.

משנה לחם

**שם** בסמוך (וכדדייקינן ריש המפקיד. למה ליה למתני בהמה. למה ליה למתני כלים).

## משנה ג

**הבהמה והכלים כרגלי הבעלים**. פשיטא דבבהמה חיה עסקינן הכא:

**איברא** מסתברא דהוא הדין לשחטוה בעלים בי"ט. ולא היה דעתם מעי"ט למכור ממנה. וכגון שאינם טבחים מוכרי בשר. ונמלכו ונתנו ממנה בי"ט לאחרים. אינם יכולים להוליך הבשר אלא כרגלי הבעלים. והא אפילו לר' אושעיא דבגמרא. דס"ל דאפי' בהמה מותרת. משום דיש ברירה בדרבנן. היינו בשנים שלקחו בשותפות דיש לשניהם חלק בה מעי"ט. אלא שלא הוברר חלקם מבע"י. אמרינן יש ברירה. משא"כ בכה"ג דלית ליה זכייה בגווה כלל מעי"ט (ועיין לקמן מ"ז):

**ואע"ג** דהקונה מטבח השוחט למכור. מותר להוליך הבשר עמו והרי הוא כרגליו. ההיא משום דמעי"ט הוה דעתיה אלקוחות ואוקמיה ברשותייהו:

**ובהא** דכתיבנא איכא למימר דהשתא אתי שפיר דנקט תרתי הבהמה והכלים. ולא סגי ליה בכלים לחוד כדתנן בסמוך. אלא דהכא קבעי לאשמועינן דאפילו בהמה דחזיא למשחטה ולמפלגה. אפ"ה היא כרגלי בעלים. וכל שכן כלים דלא למפלגינהו קיימו. ותני נמי כלים. למימרא דבבהמה מיהת דומיא דכלים מיירי. דהיינו דלא קיימא מעו"ט למכירה. ולא הוה דעתיה עילוה למפלגה בהדי אחריני. אבל אי דעתי' עלה מעי"ט. שריא לכל אדם כרגליו. וכדאמר שמואל בשור של פטם. ומהכא דייק לה שמואל לדעתי:

**והשתא** ניחא לן נמי סיפא. דנקטה כלי' לחוד אבל בהמה לא. משום דכלים פסיקא ליה דהרי הן כמקום שהולכין כשאינן מיוחדין לא'. אבל בהמה אע"ג דבחייה ודאי נמי אינה אלא כמקום שהולכין. לפי שעדיין החלקים ביחד. וכל א' מעכב על חברו. מכל מקום אם שחטוה. כל א' יכול להוליך מנתו כרגליו. כר' אושעיא דס"ל בהמה נמי מותרת. (וכוותיה פסקו גדולי הפוסקים. וצע"ג על הש"ע שפסק שלא כמותו. וגבי שור פטם וכן בקצב המוכר בשר פסק שיכולין הלקוחות להוליכן כרגליהם. ולדעתי זו סתירה מבוארת. שאם בלוקח בי"ט. שהרי לא היה לו בו שום זכייה מעי"ט. אמרינן יש ברירה. ק"ו לשותפים דאית להו זכייה בגווה מבע"י. דאית לן למימר יש ברירה. וזה ק"ו שאין עליו תשובה לענ"ד. ודוק). משו"ה לא מיתני ליה לתנא הכא נמי הבהמה. דלא הויא מילתא פסיקתא כדרישא. ודוק היטב:

**הרי אלו כמקום שהולכין** עיין פירוש הרע"ב וכפירש"י. ונראה פשוט דהוא הדין אם מצעו את התחום לא יזיזום ממקומם. ודקא מפרשי לה בהך גוונא. היינו משום דלישנא דכמקום שהולכין. משמע דמיירי בדאיכא מקום שהולכין כולן לשם. ומוליכין אותו עמם. ואי בגוונא דאמרן הא לית להו כלל מקום שהולכין כולן. דמקומו של זה אינו מקומו של זה. וקבעי לאשמועינן גוונא דהתירא. ומכללא שמעינן לאיסורא. הוכא דאין הולכין:

## משנה ה

**כרגלי אנשי אותה העיר**. עמ"ש תי"ט בשם הרשב"א. וכתב דאפשר לומר שגם רש"י יסבור כן. והא ליתא עיין עירובין. (דמה"ב) ששם כתב רש"י בפירוש כדעת הטור:

**ולכן** נראה יותר דרש"י חדא נקט. דאין עירובו מועיל להוליך המים כרגליו של מערב. וממילא שמעינן נמי דאם עירב א' מהן. הם מעכבים עליו. והוא מעכב על ידיהן. שלא להוליכן רק למקום שכולן הולכין. דמידי הוא טעמא דהוא נאסר להוליכן חוץ לאלפיים. אלא משום דאין ברירה. א"כ הוא הדין שאנשי העיר נאסרין להוליכן למקום שאין המערב יכול לילך:

**ואפשר** יש לומר כך גם בדעת הטור. אלא דאי הכי ודאי קשיין פסקי אהדדי. דמאי קסבר אי ס"ל אין ברירה. אם כן מ"ט פסק כר"א. דחבית ובהמה מותרת. דיש ברירה כדכתיבנא לעיל. ואי ס"ל יש ברירה. אי הכי מאי טעמיה דפסק הכא. דהמערב אינו יכול להוליכן. אלא כרגלי אנשי העיר: